

nja novim sustavnim tvorbama, kao što pokazuje izvedenica *potpaljivač* kojoj nije smetala ni srodna ni proširena riječ *upaljač*. Tako i *usisavač* može ostati kao mogući naziv za kakav drugi stroj koji što usisava. A da takvih potreba ima ili da će ih biti, ne treba sumnjati.

Stjepan Babić

NEPRILIKE U SKLANJANJU ENGLSKIH VLASTITIH IMENA U HRVATSKOM JEZIKU

U novinama, na radiju i televiziji često se susrećemo s engleskim vlastitim imenima, bilo da je riječ o političarima, športašima, umjetnicima ili pjevačima i glumcima. Budući da se o njima često govori i piše, često se i griješi u pisanju njihovih imena, i to osobito u kosim padežima (pogreške u nominativu mogu se označiti kao lapsus calami). No da pisanje genitiva tih imena nije lapsus calami, nego posljedica nesnalazjenja, jasno će pokazati slijedeći primjeri. Na Zagrebačkoj televiziji prikazuje se (uz manje prijekide) serija filmova o gradiću Peytonu. Jedan lik zove se Rodney. Postavilo se pitanje hoće li se genitiv pisati Rodneya ili Rodneyja (kako se, uostalom, može naći i u nekim Vjesnikovim listovima). Rodney se izgovara Rodni, pa su čak i neki lektori tvrdili da se genitiv treba pisati Rodneyja. No to je pogrešno, a evo zašto.

U Pravopisu hrvatskosrpskoga književnog jezika, MH i MS, 1960., paragraf 167 f) kaže: »U imena koja se svršavaju na -i, -y ili (u engleskom) na -ee umeće se između osnove i nastavka -j-: (slijede primjeri), ali ako y služi samo za umekšavanje prethodnog suglasnika ili ako i, y zamjenjuju j, ne umeće se novo j« (slijede primjeri, ali bez engleskih) (str. 151.). Mora se reći da je svakako trebalo navesti bar koji primjer i iz engleskog jezika, pa vjerojatno ne bi dolazilo do zbrke. Jedini primjer (i to pod točkom 167 j) navedenog Pravopisa, koja govori o determinativnim dijelovima uz tuđa imena i o oznakama uz osobna imena) jest »sa Mount Mac Kinleya«. No ipak se zbog toga ne smije pri-govarati Pravopisu, jer je on dužan navoditi

pravila, ali ne i obrazlagati ih. Obrazloženje zašto je pravilno pisati Rodneya, a ne Rodneyja nalazi se u spomenutom članu 167 f), samo što ga novinari, a kadšto i lektori, zaboravljaju (»... ili ako i, y zamjenjuju j, ne umeće se novo j«). A to je upravo ovdje slučaj. Rastavimo ime Rodney na slogove: Rod-ney, ali genitiv je Rod-ne-ya (sa-bor, sa-bo-ra). Vidimo da je u genitivu y došlo na početak novoga sloga i da je poprimalo ulogu jote. Dakle, novo j nije potrebno. Ujedno se vidi da problema neće biti ako se ime Rodney piše fonetski, Rodni. Tada je j potrebno, jer bi u protivnom došlo do zijeva (hijata) – dakle, Rodnija.

Engleska imena koja završavaju na -y manje izazivaju nedoumicu, iako se ne može reći da je nema. Jer nije nemoguće naći u novinama i ovakve primjere: Gregory, Gregoryja ili Gregory-a. A pravilno je Gregoryja. Ovdje y ima u nominativu i u kosim padežima funkciju i, pa iza njega obavezno dolazi j. Crtica između osnove i padežnog nastavka nije potrebna.

Razmotrimo još neke slučajeve kada je pisanje kosih padeža engleskih vlastitih imena sporno. Uzmimo vrlo često englesko muško ime Charlie (Čarli). Genitiv će glasiti Charlieja (Char-lie, Char-lie-ja). Isto će se dogoditi i s vlastitim imenima na -ea, -ee. Svojedobno se dosta pisalo o engleskom nogometnom klubu »Chelsea« (Čelsi). Genitiv će se možda nekima činiti pomalo neobičnim, no on sasvim pravilno glasi »Chelseaja« (Chelsea, Chelsea-ja). Završno -ee također zahtijeva jotu između osnove i padežnog nastavka. Tako će onda biti Attlee (Etli), Attleeja.

U ovom članku bilo je riječi o kosim padežima engleskih vlastitih imena u hrvatskom jeziku koja svršavaju na -ey, -y, -ie, -ea i -ee. Obrazložila sam zašto se i kada umeće -j- između osnove i padežnog nastavka. Da bi izloženo bilo što zornije, sažet ću sve obrađene slučajeve u jednu rečenicu. Dakle: zamolit ću gospodina *Stanleya* (*Stenli*) iz *Swanseaja* (*Svonzi*) da za moje prijatelje *Leeja* (*Li*) i *Anthonyja* (*Entoni*) kupi kartu za koncert *Dizyja Gillespieja* (*Dizi Gilespi*).

Nives Opačić

O DEMINUTIVIMA

U razlikovanju dvaju deminutiva: jednog u značenju 'malen' (po opsegu, po rangu, po sposobnostima) i drugog u značenju 'mlad', 'nedorastao' valja odgovoriti na pitanje ima li suvremeni hrvatski jezik sredstava za takvo razlikovanje i koliko.

Neka mi je dopušteno da pokušam odgovoriti na to pitanje koristeći se dijelom opsežne građe koju je iznio profesor Babić¹ nadopunivši je svojom građom s područja Bosanske krajine. Sakupljena je 1916.–1918. i 1921.–1938. g. I kasnije (1964.–1966.) u nekoliko mi se navrata pružila prilika da usporidim govor sadanjeg Krajišnika s jezikom njegovih djedova. Ovaj osvrt govori o deminutivima kako se njima služi narod Bos. krajine. Ne osvrćem se na neke izvedenice koje se katkad svrstavaju u deminutive, ali ih krajiško uho takvim ne osjeća.

I. Deminutivi od imenica muškog roda

A. Deminutivi na -ić i -čić

a) Životinje. Kod izvedenica sa sufiksom -ić vrlo su ograničene mogućnosti da riječ sama svjedoči o kakvoj se kategoriji radi: o malenom ili mladom. Na razliku ne upućuje sufiks, već osnova, i to ako za mladunče postoji posebna leksička jedinica² (prasići, pilići). Kad nije tako, nema ni mogućnosti za razlikovanje 'malenog' i 'mladog', bar ako ostajemo kod sufiksa -ić, a zanemarimo -čić. I prof. Babić posebno raspravlja o sufiksu -čić smatrajući da bi za njega »... mogao izvući zaključak da se osjeća kao izrazitiji sufiks u obilježavanju deminutivnosti.«³ Po tome bi se razlika između -ić i -čić svela na kvantitativni -gradacijski- moment negirajući kvalitativni, značenjski. Moj materijal s područja Bos. krajine ne vodi tom zaključku: -čić doista znači jaču gradac'ju u deminutiviziranju osnovne imenice, ali ima tu još

jedna, i to svakako bitnija, razlika. Sadanja djeca tog kraja osjećaju *sokolića* kao malog sokola, a *sokočića* kao ptića iz gnijezda. Isto važi za *ždralića* i *ždralčića*, *slavujića* i *slavujčića*. *Ježić* i *ješčić* javljaju se sada pod jednakom učestalošću (prije 40 godina bila je mnogo češća upotreba prve imenice)⁴, ali kad se kaže *ješčić* sigurno se radi o mladunčetu, dok *ježić* ne mora to biti. Kod nižih životinja gdje se starost ne može utvrditi odnosno gdje ona nema bitne uloge umetnuti č znači samo gradaciju, ništa više: puščić, crvčić, leptirčić manji su od pužića, crvića, leptirića, i to je sve. Kod sisavaca je i ptica, kako smo vidjeli, drugačije.

b) Biljke. Bogaćenje jezika određuju (ograničuju) potrebe. Kod životinja (domaćih pogotovo) potrebno je razlikovati starost, kod biljaka ne. Kod imenica koje znače biljku ta dva sufiksa -ić i -čić minimalno su iznijansirana i to samo u gradacijama jednog značenja, a ne u značenjima samim (javorić = javorčić, jasenić = jasenčić itd.).

c) Stvari. Kod imenica koje znače stvari (predmete) značenjska razlika pogotovo otpada, dok gradacijska ostaje: -čić je izrazitiji deminutiv. Samo ne treba smetnuti s uma da je on katkad glasovno uvjetovan. Npr. kad osnova završava sa n tada u sva tri slučaja (tj. i kod životinja i kod biljaka i kod stvari) čujemo šarančić, nevenčić, vagončić.

B. Izvedenice (od osnova m. r.) sa sufiksom -ica

Suvišno je isticati: ako od osnovne imenice muškog roda postoji izvedenica sa -ica, tada takve izvedenice ne znače deminutiv, već stvarnu (dakle ne samo gramatičku) pripadnost ženskom rodu (lavica, vučica, zečica), i to odrasloj jedinki.

II. Deminutivi od imenica ženskog roda

A. Deminutivi sa sufiksima -ica i -ić

a) Životinje. Nastavak -ica najrasprostranjeniji je sufiks kod imenica ženskog roda. Ali koliko god se čini da su deminutivi na -ić

¹ Materijal se temelji na oko 52000 imenica skupljenih za proučavanje imenične tvorbe. Vidi S. Babić, Tvorba imenica na -ić, Jezik, XVII, str. 75.

² Isto, str. 79.

³ Isto, str. 117.

⁴ Da je u novije vrijeme znatno porasla plodnost sufiksa -čić, upozorava i profesor Babić, n. d., str. 118.